

Motion till riksdagen

1987/88:Sf38

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1987/88:171 om reformering av den allmänna försäkringens efterlevandeförmåner m. m.

Vänsterpartiet kommunisterna ansluter sig i huvudsak till regeringens förslag om reformering av efterlevandeförmåner m. m. i proposition 1987/88:171.

Enligt vpk:s mening är det principiellt riktigt att barnens ekonomiska skydd vid föräldrars eventuella dödsfall sätts i första rummet vad gäller fördelningen av samhällets stöd. Vi anser det också angeläget och riktigt att både kvinnor och män garanteras en tryggad försörjning då make eller maka avlider. Vi har inte heller några invändningar mot att dessa förbättringar kommer att medföra att kvinnor förlorar möjligheten att erhålla både full egenpension och del av mannens ATP när ändringen träder i kraft.

Kritiken mot nu liggande förslag har i huvudsak inriktad sig på följande: Dagens änkor och äldre kvinnor skall bekosta efterlevandepensioner åt männen. Gifta kvinnor som är födda under åren 1930–1944 hinner inte skaffa sig tillräckligt höga ATP-poäng till 65 års ålder och kommer därmed att förlora stora pensionsinkomster om de blir änkor, jämfört med nuvarande system. Det framhålls också att principerna i det framlagda förslaget bygger på att samhället skall vara jämställt för kvinnor och män, men eftersom vi inte uppnått denna jämställdhet, så kommer även kvinnor under 45 år att drabbas av att de inte får rätt till nuvarande änkepension.

Vad gäller den första invändningen om dagens änkor och äldre kvinnor, bygger den oron på en missuppfattning. Propositionen innebär att alla kvinnor som redan är änkor och kvinnor över 60 år får pension enligt nuvarande änkepensionsregler livet ut.

För den grupp kvinnor som är födda under åren 1930–1944, sker en samordning med deras egen pension efter 65 års ålder, om de blir änkor, vilket för vissa kvinnor betyder en inkomstminskning jämfört med dagens system. De som förlorar är främst kvinnor med egen hög ATP och vars make också har hög ATP. Övergångsreglerna för dessa kvinnor garanterar att kvinnan alltid får behålla hälften av makarnas gemensamma ekonomiska standard, och de kvinnor som saknar egen ATP får som tidigare 40 % av mannens ATP-pension. Enligt vpk:s uppfattning är föreslagna övergångsregler avvägda så att de främst tryggar försörjningen för de kvinnor som har störst behov.

De invändningar som riktas mot förslagets konsekvenser för kvinnor under 45 år kan inte helt avvisas. Visserligen har antalet förvärvsarbetande kvinnor successivt ökat sedan 70-alet och ligger nu över 85 %, vilket medför

att flertalet kvinnor kommer att ingå i ATP-systemet. Men kvinnor arbetar fortfarande deltid i stor utsträckning och tjänar generellt avsevärt mindre än män, vilket medför att kvinnor för lång tid framöver kommer att få sämre pensioner än män. Detta är ett allvarligt problem eftersom det påverkar alla kvinnors pensioner.

Kvinnors ställning på arbetsmarknaden måste förändras radikalt, men detta är en långsiktig process, som kräver samhällsförändringar. Det är därför nödvändigt att göra förändringar inom det nuvarande ATP-systemet så att pensionsvillkoren för lågavlönade förbättras. Vpk har vid upprepade tillfällen lagt förslag om att beräkningen av pensionspoäng bör förändras så att inget basbelopp dras av från årsinkomsten före poängberäkningen. Den förändringen har stor betydelse för lågavlönade, men inte för dem som har inkomster över full pensionspoäng. Höjningar av grundpensionen, pensionstillskott och det kommunala bostadstillägget, som vpk föreslagit, har också en utjämnande effekt mellan pensionärer som har låg och hög pension. Vpk menar att dessa förändringar är i kvinnornas intresse, medan särlösningar såsom dagens änkepension kan få en konserverande effekt på de ojämlika förhållanden som finns i dag.

På en punkt i propositionens förslag anser vpk att det finns skäl till förtydligande. Det gäller villkoren för rätt till särskild efterlevandepension. Enligt propositionen skall den rätten finnas, om den efterlevandes möjligheter att erhålla lämpligt arbete är nedsatt med minst hälften på grund av bl. a. arbetsmarknadsmässiga skäl. Bedömningen bör enligt propositionen göras under hänsynstagande till den efterlevandes möjligheter att bereda sig inkomst genom sådant arbete som motsvarar hans eller hennes krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom eller henne. Vidare anges att den efterlevandes utbildning och tidigare verksamhet samt ålder, bosättningsförhållanden och andra därmed jämförliga omständigheter bör beaktas. Vpk förutsätter att propositionens skrivning om bedömningsgrunder innebär en generös syn, dvs. till den efterlevandes förmån. Vi anser dock att det behövs en mer klagörande skrivning om rätten att bo kvar på hemorten.

Vpk anser att riksdagen bör slå fast att den efterlevande, oavsett ålder, inte mot sin önskan skall tvingas flytta från boendeorten för att få sin försörjning genom arbete. Villkoret att anta erbjudet arbete, för rätt till särskild efterlevandepension, bör endast gälla under förutsättning att den efterlevande kan bo kvar i hemmet. Om inte hänsyn tas till de olika förutsättningar som råder för kvinnors möjlighet att få arbete, kommer kvinnor i glesbygdsområden att drabbas på ett helt annat sätt än övriga.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kravet på att anta erbjudande om arbete för rätt till särskild efterlevandepension inte skall medföra att efterlevande tvingas flytta från boendeorten.

Stockholm den 28 april 1988

Mot. 1987/88
Sf38

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)